

lui Chirică, Ants Eskola, artist al poporului al R.S.S. Estone, creează tipul unui arhivar uman, cu o înaltă demnitate, capabil să se ridice peste toate piedicile și calomniile celor din jur. În interpretarea sa, Chirică izbutește să dea o lecție strălucită tuturor aceluia care umilesc demnitatea omenească, precum și lingușitorilor și adulțitorilor de tot felul. Modul în care a interpretat A. Eskola acest rol a cucerit nu numai publicul, ci și presa. Numeroși cronicari dramatici au considerat că rolul lui Chirică reprezintă o nouă biruință a actorului eston, îmbogățind galeria personajelor realizate de el.

Ellen Lüger, interpreta Anei, a considerat critic personajul, ținându-l la stîlpul deprinderilor mic-burgeze, fără să uite însă că soția lui Chirică are și unele trăsături umane care îi dăruiesc o remarcabilă complexitate. În rolul lui Alexandru Nichita, artistul emerit Oleg Eskola accentuează cinismul omului de bani-gata, iar Heino Mandri, în Varlaam, dăruiește prietenului lui Chirică o ușoară culoare satirică, dar, în același timp, depune eforturi ca spectatorii să înțeleagă că acesta completează personalitatea arhivarului. Bine distribuiți, un remarcabil succes au obținut și artiștii Arno Sunrong (Inspectorul general) și Erwin Abel (Omul cu idei).

Alături de această distribuție, există o a doua, alcătuită în mare majoritate din actorii tineri ai teatrului. Și acest colectiv, printre care se numără Jüri Järvet (Chirică), E. Abel (Varlaam), Inna Taarna (Ana) și Arno Kounsement (Nichita), a obținut elogiile spectatorilor.

Omul cu mîrtoaga (reprezentată și în cursul săptămînilor închinată prieteniei romîno-sovietice, ce au avut loc în Estonia cu prilejul marii sărbători a poporului romîn — a 15-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist) a trezit un viu interes în rîndul oamenilor muncii estonieni. Pînă acum, ea a fost reprezentată de 51 de ori, iar în noua stagiune (1959-60) se prognoștează a fi unul dintre spectacolele cu cel mai numeros public.

Leo Kalamet

regizor, R. S. S. Estonă

Anul acesta, poporul polonez sărbătorește 150 de ani de la nașterea poetului Juliusz Slowacki, unul dintre marii scriitori ai Poloniei. Despre opera sa, un critic conservator al timpului spunea că nici după un mileniu nu va fi înțeleasă. Realitatea însă a fost de altă părere. Numai în ultimii zece ani s-au tipărit patru ediții din operele sale — ultima, într-un tiraj de 50.000 de exemplare, epuizîndu-se într-un timp-record. Astăzi, piesele sale sînt jucate cu deosebit succes în Polonia. Anul acesta s-a organizat un concurs consacrat reprezentării pieselor sale, concurs la care au participat mai multe teatre frunțate. La spectacolul cu piesa *Baladina* au sosit numeroși țărani să asiste la reprezentație, traducînd în viață visul poetului care, acum zece decenii, într-o scrisoare către mama sa, își imagina că oamenii simpli vor citi cu plăcere operele sale.

Juliusz Slowacki s-a născut în anul 1809. Tatăl său, profesor universitar și cunoscut poet al acelor vremi, i-a cultivat gustul pentru literatură. Imaginația sa și finul dar al redării evenimentelor la care participa, i-au permis ca, după terminarea cursurilor universității, în vreme ce era funcționar la ministerul de finanțe, să scrie primele sale două tragedii. Piesa *Mindowe*, creată în 1829, oglindea lupta lituanienilor în timpul invaziei cavalerilor teutoni. Ea n-a putut fi totuși jucată în acel timp, pentru că, așa cum remarcă Niemcewicz, un bătrîn poet, căruia i-a citit lucrarea, cenzura exercitată de către slujbașii țarului s-a opus. În Polonia, atmosfera era încărcată, tineretul se strîngea în organizații secrete, care au și determinat ca în anul 1831 să izbucnească revoluția națională. Or, tema piesei *Mindowe* tocmai pentru această revoluție milita.

Fire de militant, Slowacki, în ciuda faptului că a fost de timpuriu suferind, a răspuns cu înflăcărare valului revoluționar ce cuprinsese țara sa, participînd la luptă, scriînd versuri care au găsit un larg ecou printre combatanți. În perioada luptelor care s-au terminat cu înfrîngerea mișcării revoluționare, Slowacki pleacă în Anglia în calitate de curier al guvernului popular.

În anul 1833, poetul publica la Paris un volum de poezii revoluționare. Acest fapt avea să-i închidă pentru totdeauna drumul întoarcerii sale în patrie. Slowacki

* Articol scris pentru revista „Teatrul”.

a preferat să aleagă dintre cele două alternative care stăteau înaintea poezilor țării sale — aceea a luptei și aceea a neutralității — lupta. Procesul de conștiință, pe care îl presupune această opțiune entuziastă, avea să-l zugrăvească peste câțiva ani în valoroasa dramă istorică *Horsztyński*. Acțiunea piesei se petrece în anul 1794 și înfățișează cazul unui tânăr care trebuie să aleagă între cauza revoluției și dragostea pentru tatăl său, hatman trădător. Un prieten, iacobinul Jasinski, vrea să-l atragă în acțiunea revoluționară, dar fiul hatmanului vîndut Ecaterinei susține că el este „inutil”. Acestei atitudini, conducătorul revoluției îi răspunde: „Cei inutili sînt împotriva noastră”. Acel care ripostează prin această frază este însuși Slowacki, care n-a vrut, în nici un moment al vieții sale, să se situeze în tabăra celor care prin pasivitate devin de fapt dușmanii revoluției.

Slowacki a fost preocupat, în egală măsură, și de felul în care se vor reprezenta piesele sale. În prefața dramei *Kordian*, găsim un adevărat program dramatic, care își propune oglindirea în mai multe opere a unor aspecte esențiale ale contemporaneității și ale istoriei poporului polonez. Piesa *Kordian* reflectă celebra conspirație împotriva coroanei regale, înjghebată cu puțin înaintea de izbucnirea revoluției din 1831. După războaiele napoleoniene, pe baza tratatului de la Viena (1815), o parte din Polonia, avînd drept capitală Varșovia, a dobîndit un fel de autonomie, țarul Rusiei fiind totodată și regele Poloniei. Faptul a prilejuit însă numeroase încălcări ale libertății naționale, stîrnind nemulțumiri față de abuzurile țarismului. În piesă, Slowacki luptă împotriva grupului moderat al opiniei publice poloneze, contra celor care căutau să limiteze lupta pentru libertate la o opoziție legală. Renumita scenă a confruntării revoluționarilor, în care numai *Kordian* și câțiva tineri votează pentru ducerea pînă la capăt a luptelor pentru libertate, devine o discuție arzătoare asupra viitorului Poloniei și al lumii.

În piesele pe care le va scrie de acum înainte, Slowacki își orientează tot mai mult interesul spre teme care permit să se aducă în scenă mase de oameni simpli. Drama *Baladina* caută să deschidă drum unor noi modalități dramatice: poporul, eroul principal al lucrării, e și autorul ei. *Lilla Vanda* reprezintă formarea poporului polonez. În drama *Mazeppa*, eroul — cîntat de Byron, Pușkin și alți poeți romantici — în versiunea lui Slowacki e un curtean în serviciul regelui polonez Jan Kazimir. *Mazeppa*, om simplu, inte-

ligent și demn, e amestecat în intrigile nobililor. Piesa începe ca o comedie savuroasă de Musset, dar are un deznodămînt tragic, victimele fiind oameni nevinoși.

Un alt aspect surprins de poet e momentul luptei polonezilor împotriva agresiunii suedeze din secolul al XVII-lea. Pe acest fundal, în piesa *Cupa de aur* se desfășoară dragostea tragică a unui student sărac pentru o fată care, pînă la urmă, e silită să se căsătorească cu un bogătaș.

Dar Slowacki a conferit un loc însemnat în opera sa nu numai temelor istorice, ci și a celor din imediata actualitate a vremii sale. Astfel, printre capodoperele lui, se numără și o dramă al cărei subiect îl relatăm aici: contele Respekt, în timpul mișcărilor din 1831, e luat zălog, împreună cu familia sa, de către autoritățile țariste. Fiica sa mai în vîrstă, Diana, se logodește cu revoluționarul Jan, condamnat la muncă silnică. De asemenea, un prieten al familiei, ajuns maior în armata țaristă, nutrește convingeri democratice și simpatizează cu decembriștii. Reîntorcîndu-se din captivitate, Respekt, ruinat și plin de datorii, vrea să-și salveze situația, căsătorind-o pe Diana cu milionarul și neuraștenicul poet Fantazi. Scena discuției dintre Diana și latifundiar se distinge, pe de o parte, prin disprețul și ura arătată de fată față de Fantazi, și pe de alta, prin mila ei pentru țărării care, dacă n-ar accepta căsătoria cu magnatul, ar fi vînduți. Tinăra primește pentru un timp tîrgul. Deznodămîntul piesei însă e oarecum neprevăzut: pentru a salva dragostea Diane și a revoluționarului Jan, se sacrifică maiorul rus.

În anul 1848, pe Slowacki îl găsim la Poznan unde, alături de alți revoluționari, participă la organizarea revoluției. După înfrîngerea mișcării, grav bolnav, poetul revine la Paris, murind în 1849, înconjurat doar de câțiva prieteni. Abia după moartea sa, opera sa poetică își croiește drum pretutindeni în Polonia. Paralel cu editarea lui, actrițele poloneze din mijlocul veacului trecut, Helena Modzewska și Antonina Hoffmann, contribuie la jucarea pieselor marelui poet.

În anii următori, și îndeosebi în cei care au precedat primul război mondial, lucrările sale dramatice, jucate pe scenele cracoviene, au contribuit nemijlocit la lupta de eliberare națională. Din toate părțile Poloniei, numeroși spectatori veneau la Cracovia să aplaude piesele lui Slowacki. O adevărată școală au constituit piesele lui, mai cu seamă în perioada ocupației fasciste, cînd în spectacole clan-

destine, se exaltau ideile de libertate și lupta de eliberare.

Opera lui Slowacki a depășit de mult hotarele patriei sale. Ea și-a câștigat prestigiul în toate părțile lumii, unde duce mesajul înflăcărat al unui poet-cetățean.

Wojciech Natanson

MIȘCAREA TEATRALĂ DIN R. P. UNGARĂ ÎN STAGIUNEA TRECUTĂ

Nu este, desigur, o sarcină ușoară să cuprinzi în cele câteva zeci de pagini ale unei publicații, suma eforturilor, încercărilor, reușitelor și eșecurilor, a meritelor și lipsurilor care, toate la un loc, intră în alcătuirea unui „an teatral“; nu este ușor, de asemenea, să faci acest lucru fără a abuza de limbajul cifrelor și de magia titlurilor, în așa fel încât cititorul străin să rămână, după lectură, cu o imagine de ansamblu, aptă să invite la constatări marginale și la concluzii. E ceea ce a izbutit, totuși, Institutul de Științe Teatrale și Cinematografice din Budapesta (secția de teatru) cu al său „Buletin informativ“ asupra evenimentelor teatrale din Ungaria în 1958.

Capitolele — zece la număr — în care este împărțit conținutul Buletinului, îmbrățișează aspecte diverse și cât mai semnificative ale activității teatrale din țara vecină. Păstrându-se în limitele menirii lor informative, fără a evita însă unele precizări teoretice, de principiu, strict necesare, ele vorbesc despre repertoriu, organizare, muncă științifică, schimburi culturale etc. Un spațiu mare — o treime din numărul total al paginilor — este rezervat primelor două capitole: „Premiere ungurești pe scenele budapestane“ și „Reluări de piese ungurești la Budapesta în 1958“. Departe de a fi întâmplătoare, proporția tipografică oglindește fidel locul important deținut de dramaturgia originală, fapt confirmat de listele de repertoriu ale unor teatre incluse în Buletin. Reținem, ca deosebit de îmbucurătoare, preocuparea autorilor dramaticei maghiari de a sonda actualitatea.

„Nivelul artistic al pieselor — cum subliniază Buletinul — este inegal, dar toate abordează... problemele ce frământă societatea noastră, de aceea s-au și bucurat de mult succes la public“ (sublinierea ne aparține). Astfel, piesele *Legat la ochi* de Fejer István (jucată ulterior și la

Praga, Bratislava, Tartu și Moscova) și *Furtuna* de Dobozy Imre (reprezentată și pe trei scene din Cehoslovacia) sînt inspirate din momentele cruciale ale stăvilirii și înfrîngerii contrarevoluției din 1956 (personajele și acțiunea aparțin unor medii diferite); lucrarea satirică *O lacună în autobiografie* de Gádor Béla este îndreptată împotriva carieriştilor, iar comedia de moravuri *O sută de zile de căsnicie* de Gergely Márta abordează tema căsătoriilor adesea șubrede, încheiate de tineri fără suficientă maturitate sufletească. Acestea sînt doar cîteva exemple.

Precăderea acordată, firesc, creației originale, vine poate în detrimentul prezenței cantitative a dramaturgiei străine; dar ea sporește în această privință exigența calitativă. În cursul anului 1958, spectatorilor din capitala Ungariei li s-a oferit un mănunchi de lucrări dramatice de prim ordin, fie că era vorba de *Vilegiaturistii* (Gorki) și *Liubov Iarovaia* (Treniev), de *Antigona* și *Oedip-rege* (Sofocle), de lucrări de Brecht (între altele un succes răsunător a fost obținut de absolvenții Școlii superioare de artă dramatică cu spectacolul de diplomă *Opera de cinci parale*), de *Discipolul diavolului* (Shaw) etc.

Mihail Sebastian (*Steaua fără nume*), Eduardo De Filippo, Karel Capek, Gladkov, Hašek, Caragiale al nostru, Th. Wilder nu au lipsit nici ei.

Unul din capitolele cele mai interesante ale Buletinului e consacrat celor zece unități teatrale din provincie (cărora li se adaugă în cinci orașe și cîte un studio). De fapt, ni se prezintă un șir de mici portrete pentru că redactorii reușesc să contureze, în fraze puține, personalitatea fiecăruia din aceste teatre, cu tradițiile, condițiile de dezvoltare și activitate, colecitivul și repertoriul specific. „Personalitățile“ ce se impun îndeosebi atenției noastre, cel puțin în lumina bilanțului pe 1958, ni se par a fi: Teatrul Național din Miskolc — în repertoriul căruia figurează lucrări de Kataev, Brecht, Shaw, Fr. Wolff etc., și care și-a constituit un comitet consultativ, format din membri ai corpului didactic, pentru întocmirea programelor la spectacolele destinate tineretului — și Teatrul „Katona József“ din Kecskemét, care a organizat un curs de perfecționare pentru regiiori. Un amănunt de viață: mulțumită sprijinului sfatului popular local, membrii colectivului au primit locuințe într-un „hotel al actorilor“, primul de acest fel amenajat în Ungaria. Pe lingă rețeaua unităților teatrale stabile din regiuni,